

Виконавче провадження в умовах воєнного стану: проблеми та шляхи їх вирішення

Микола Миколайович Бердар*

Київський кооперативний інститут бізнесу і права,
Київ, Україна

*e-mail: mberdarmykola@gmail.com

Анотація

Метою дослідження є аналіз законодавчих змін, внесених у зв'язку з воєнним станом, та оцінка їх впливу на ефективність примусового виконання судових рішень, а також визначення шляхів подолання проблем, спричинених мораторіями на стягнення, затримками виконання судових рішень, обмеженим доступом до реєстрів і труднощами з ідентифікацією майна боржників. Дослідження базувалося на комплексному підході, що поєднав у собі декілька методів наукового пізнання: узагальнення на основі аналізу законодавства, статистичних даних та порівняння міжнародного досвіду. У дослідженні проведено аналіз законодавства України, США та Німеччини щодо виконавчого провадження в умовах воєнного стану, для виявлення спільних та відмінних ознак у підходах цих країн до врегулювання виконавчого провадження в умовах війни. Дослідження статистичних даних Міністерством юстиції України показало, що кількість запитів на публічну інформацію до органів виконавчої влади за період з травня 2018 по 2021 р. збільшилась на 170,245. Попри те, що кількість запитів на доступ до публічної інформації зросла, кількість відкритих виконавчих проваджень суттєво скоротилася, що негативно вплинуло на ефективність процесу стягнення заборгованостей. Здійснено правовий аналіз зарубіжного досвіду функціонування системи примусового виконання судових рішень та рішень інших органів. Проаналізовано повноваження державних і приватних виконавців у процесі примусового виконання рішень у країнах, зокрема у Федеративній Республіці Німеччина та Сполучених Штатах Америки. Порівняльне дослідження виконавчого провадження в Україні, США та Німеччині виявило як спільні риси, так і відмінності у підходах до регулювання цього процесу. Встановлено, що всі три країни визнають необхідність захисту прав боржників, особливо тих, хто постраждав від воєнних дій або мобілізований для захисту держави. Виявлено, що Україна внесла ширший перелік категорій боржників, щодо яких діє мораторій на стягнення, ніж США та Німеччина. У дослідженні було визначено основні проблеми виконавчого провадження в умовах воєнного стану та запропоновано шляхи їх вирішення, зокрема, удосконалення законодавства, цифровізація, посилення контролю та підвищення кваліфікації виконавців.

Ключові слова: законодавчі зміни; стягнення заборгованостей; мораторій; ефективність законів; цифровізація; міжнародний досвід.

Enforcement Proceedings Under Martial Law: Problems and Ways to Solve Them

Mykola M. Berdar*

*Kyiv Cooperative Institute of Business and Law,
Kyiv, Ukraine*

*e-mail: mberdarmykola@gmail.com

Abstract

The purpose of the study is to analyse the legislative changes introduced in connection with martial law and assess their impact on the effectiveness of the enforcement of court decisions, as well as to identify ways to overcome the problems caused by moratoriums on collection, delays in the enforcement of court decisions, limited access to registers and difficulties in identifying debtors' property. The study was based on a comprehensive approach that combined several methods of scientific knowledge: generalization based on analysis of legislation, statistics and comparison of international experience. The study analysed the legislation of Ukraine, the USA and Germany on enforcement proceedings under martial law to identify common and distinctive features in the approaches of these countries to the regulation of enforcement proceedings under war conditions. A study of statistical data by the Ministry of Justice of Ukraine showed that the number of requests for public information to executive authorities for the period from May 2018 to 2021 increased by 170,245. Despite the fact that the number of requests for access to public information has increased, the number of open enforcement proceedings has significantly decreased, which has negatively affected the efficiency of the debt collection process. A legal analysis of foreign experience in the functioning of the system of enforcement of court decisions and decisions of other bodies has been carried out. The powers of state and private executors in the process of enforcement of decisions in countries, in particular the Federal Republic of Germany and the United States of America, have been analysed. A comparative study of enforcement proceedings in Ukraine, the USA and Germany has revealed both common features and differences in approaches to regulating this process. It has been established that all three countries recognize the need to protect the rights of debtors, especially those who have suffered from military actions or have been mobilized to defend the state. It has been revealed that Ukraine has introduced a wider list of categories of debtors subject to a moratorium on collection than the USA and Germany. The study identified the main problems of enforcement proceedings under martial law and proposed ways to solve them, in particular, improving legislation, digitalization, strengthening control, and improving the qualifications of enforcement officers.

Keywords: legislative changes; debt collection; moratorium; effectiveness of laws; digitalization; international experience.

Вступ

Зростаюча потреба у забезпеченні верховенства права та захисту прав людини в умовах збройних конфліктів та надзвичайних ситуацій ставить перед правовими системами різних країн світу складні виклики. Одним із таких викликів є необхідність адаптації системи виконавчого провадження до реалій воєнного стану, що передбачає пошук балансу між захистом прав боржників та інтересами стягувачів, а також забезпечення ефективності стягнення заборгованостей в умовах обмежених ресурсів та нестабільної ситуації. Проблематика виконавчого провадження в умовах воєнного стану досліджувалася багатьма вченими. Зокрема, О. Одинокова та ін. [1] дослідили вплив воєнного стану на ефективність правозастосування та захист соціально вразливих груп у правовій системі України й акцентували на необхідності правових гарантій для військовослужбовців та їхніх сімей.

Дослідження виконавчого провадження в умовах воєнного стану є складною та актуальною темою, яка знаходить своє відображення як у вітчизняних, так і міжнародних дослідженнях. В. Притуляк та ін. [2] у своїй науковій розвідці зосередили увагу на захисті прав боржників у виконавчому провадженні під час воєнного стану. Автори підкреслюють важливість збереження балансу між інтересами боржників та стягувачів, особливо в умовах обмеженого доступу до судових процедур і виконавчих органів. Дослідження акцентує увагу на проблемах мораторію на стягнення, які суттєво впливають на ефективність виконання судових рішень.

М. Бердар [3] аналізує правові виклики та інновації у виконавчому провадженні в Україні та світі, особливо в умовах воєнного стану. У дослідженні підкреслюється, що в Україні діють ширші мораторії на стягнення, ніж у Німеччині чи США, із акцентом на захист вразливих категорій боржників, що постраждали від військових дій. Автор наголошує на важливості цифровізації, зокрема впровадженні електронних реєстрів та автоматизованих систем відстеження активів, для підвищення ефективності виконавчого провадження в умовах кризи. Я. Холодник та ін. [4] аналізують адміністративно-правові механізми регулювання діяльності органів виконавчої влади у воєнний час. Вони вказують на необхідність інтеграції цифрових технологій для підвищення ефективності виконання рішень, а також забезпечення прозорості та підзвітності виконавчих органів.

А. Романова [5] досліджує моральні та правові аспекти діяльності правоохоронних органів під час воєнного стану. Вона акцентує увагу на важливості дотримання етичних стандартів і забезпечення прав людини, особливо в умовах обмеженого доступу до правосуддя.

Проте, незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених окремим аспектам виконавчого провадження в умовах воєнного стану, в науковій літературі все ще бракує комплексного аналізу цього питання, який би враховував досвід різних країн, із різними правовими системами та рівнем розвитку економіки, і пропонував конкретні рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання та практики його застосування. Більшість наявних досліджень зосереджені на окремих аспектах проблеми, таких як вплив війни на функціонування судової системи. Водночас комплексний аналіз, який би враховував усі аспекти виконавчого провадження в умовах воєнного стану, включаючи законодавчі зміни, статистичні дані, міжнародний досвід та пропозиції щодо вдосконалення системи, залишається актуальною науковою проблемою.

Метою цього дослідження є комплексний аналіз виконавчого провадження в умовах воєнного стану в Україні, США та Німеччині, з метою виявлення проблем, які виникають у цій сфері, та розроблення ефективних шляхів їх вирішення. Для досягнення цієї мети в дослідженні було поставлено такі завдання:

- 1) проаналізувати законодавчі зміни, внесені в Україні у зв'язку з воєнним станом, та оцінити їх вплив на ефективність стягнення заборгованостей. Це передбачає детальне вивчення норм права, які регулюють виконавче провадження в умовах воєнного стану, аналіз їх змісту та співвідношення, а також оцінку їх ефективності з точки зору забезпечення рівноваги між правами боржників та інтересами стягувачів;
- 2) дослідити статистичні дані щодо виконавчого провадження в Україні за період воєнного стану та виявити ключові тенденції. Це дозволить оцінити динаміку змін у цій сфері під впливом війни та законодавчих новацій, визначити найбільш проблемні аспекти та розробити заходи щодо їх усунення;
- 3) провести порівняльний аналіз виконавчого провадження в умовах воєнного стану в Україні, США та Німеччині, з метою виявлення спільних та відмінних ознак у підходах цих країн до врегулювання цього процесу. Це дасть змогу визначити найкращі світові практики та адаптувати їх до локальних реалій з урахуванням специфіки національного законодавства та суспільно-політичної ситуації;
- 4) визначити основні проблеми виконавчого провадження в умовах воєнного стану та запропонувати шляхи їх вирішення.

Матеріали та методи

Дослідження базувалося на комплексному підході, що поєднав у собі декілька методів наукового пізнання. У цьому аналізі було обрано США,

Німеччину та Україну як країни з розвиненими правовими системами та певним історичним досвідом воєнних конфліктів. Для вивчення правового поля виконавчого провадження в Україні, США та Німеччині було проведено детальний аналіз відповідних нормативно-правових актів, з урахуванням їх історичного розвитку та судової практики застосування. Зокрема, досліджувався Закон України № 3048-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану» [6], Закон України № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» [7], Загальна декларація прав людини (стислий виклад) [8], Анкетування органів виконавчої влади та моніторинг офіційних веб-сайтів [9] і Європейська конвенція з прав людини та протоколи до неї [10]. У США аналізувався Закон про цивільну допомогу військовослужбовцям [11] з урахуванням рішень Верховного суду США щодо його тлумачення та застосування; у Німеччині – Акт про примусовий аукціон та виконавче провадження [12] з урахуванням рішень Федерального Конституційного Суду Німеччини. Порівняльний аналіз законодавства трьох країн допоміг у виявленні спільних та відмінних ознак у підходах до регулювання виконавчого провадження під час воєнного стану, а також визначенні найкращих практик та потенційних проблем.

Для оцінки ефективності виконавчого провадження в Україні за період воєнного стану проведено аналіз статистичних даних, наданих Агенцією з питань виконання рішень [13] та Секретаріатом Кабінету Міністрів України [9]. Досліджувалися такі показники, як фактична кількість державних виконавців, кількість завершених проваджень і проваджень, що підлягали примусовому виконанню, запити на виконання, фактично виконані провадження та загальна сума стягнень до та після введення воєнного стану. Також проведено аналіз змін у кількості запитів на публічну інформацію до органів виконавчої влади, щоб виявити тенденції у поведінці громадян у кризовий період та зрозуміти, як воєнний стан впливає на пріоритети взаємодії з владою, що важливо для розвитку ефективної державної інформаційної політики. Зокрема, було проаналізовано моніторинг виконання органами виконавчої влади основних положень Закону України № 2939-VI [7], проведений Департаментом інформації та взаємодії з громадськістю Секретаріату Кабінету Міністрів України, що дозволило оцінити рівень доступу до інформації про виконавче провадження.

Методом узагальнення на основі аналізу законодавства, статистичних даних та порівняння міжнародного досвіду були сформульовані основні проблеми виконавчого провадження в умовах воєнного стану та запропоновані шляхи їх вирішення, спрямовані на забезпечення балансу між захистом прав борж-

ників та інтересами стягувачів, підвищення ефективності стягнення заборгованостей та забезпечення стабільності функціонування системи виконавчого провадження в умовах війни.

Результати та обговорення

Аналіз законодавчих змін та статистичний аналіз ефективності виконавчого провадження в Україні

Запровадження воєнного стану в Україні призвело до необхідності адаптації правової системи до нових реалій, включаючи сферу виконавчого провадження. Закон України № 3048-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану» [6] вніс низку важливих змін, спрямованих на забезпечення балансу між захистом прав учасників виконавчого провадження та ефективністю стягнення заборгованостей в умовах війни. Одним із пріоритетних напрямів законодавчих змін стало посилення соціального захисту певних категорій громадян.

Хоча ці зміни збільшують захищеність громадян, вони створюють проблеми для кредиторів через відстрочки та обмеження стягнення рішень суду. Тимчасове припинення діяльності на окупованих територіях ускладнює доступ до майна боржників і реєстрів [14]. Незважаючи на ці обмеження, деякі нововведення, такі як електронний обмін документами та електронні аукціони, зменшують бюрократію та корупцію. Закон України № 3048-IX [6] також регулює діяльність приватних виконавців, зокрема їх заміщення на територіях бойових дій або окупації.

Аналіз законодавчих змін, внесених у зв'язку з воєнним станом, свідчить про їх комплексний та неоднозначний вплив на виконавче провадження в Україні. З одного боку, вони спрямовані на захист прав соціально вразливих категорій громадян та забезпечення стабільності функціонування системи виконавчого провадження в умовах війни, а з іншого – створюють певні перешкоди для стягувачів. Законодавчі зміни є динамічним процесом, і подальше вдосконалення правового регулювання виконавчого провадження в умовах воєнного стану залишається актуальним завданням. Це дозволить забезпечити рівновагу захисту прав усіх учасників процесу та ефективність стягнення заборгованостей, що є важливим елементом забезпечення верховенства права навіть в умовах війни. Важливо зазначити, що будь-які обмеження прав громадян, включаючи обмеження у сфері виконавчого провадження, мають відповідати міжнародним стандартам, зокрема Європейській конвенції з прав людини та протоколам до неї [10], яка встановлює чіткі вимоги щодо захисту прав людини в умовах надзвичайних ситуацій і воєнного стану.

Застосунок «Дія» відіграв важливу роль у цифровізації багатьох процесів в Україні, включаючи виконавче провадження, що стає особливо важливим в умовах війни та кризових ситуацій. Застосунок є частиною широкої стратегії уряду щодо переходу на електронне урядування і має значний вплив на забезпечення безперервності надання державних послуг, у тому числі й правових. Через «Дію» громадяни можуть отримувати доступ до важливих державних документів, а також інформацію про виконавчі провадження. Це включає можливість подання документів онлайн, отримання інформації про статус виконавчих проваджень та можливість отримання офіційних повідомлень без необхідності відвідувати державні установи. Також у «Дії» впроваджено можливість отримувати судові сповіщення та документи в електронному вигляді. Це дозволяє громадянам бути в курсі виконавчих проваджень та інших юридичних справ, що є важливим для забезпечення прозорості та ефективності виконання судових рішень. Застосунок також поступово інтегрується з державними реєстрами, що дає можливість громадянам перевіряти наявність відкритих виконавчих проваджень або заборгованостей. Це важливо для своєчасного врегулювання питань, пов'язаних із судовими справами та виконанням рішень. За умов війни «Дія» стала ключовим інструментом для надання державних послуг громадянам, що перемістилися або перебувають на тимчасово окупованих територіях [15]. Це забезпечує доступ до юридичної інформації, можливість комунікації з державними установами та вирішення питань, пов'язаних із виконавчим провадженням, без необхідності фізичної присутності. Таким чином, «Дія» є потужним інструментом цифровізації в Україні, який допомагає забезпечити безперебійне функціонування виконавчого провадження навіть в умовах війни, забезпечуючи прозорість і доступність державних послуг для всіх громадян.

Дослідження статистичних даних щодо виконавчого провадження в Україні за період воєнного стану, наданих Секретаріатом Кабінету Міністрів України, виявило кілька ключових тенденцій, що свідчать про вплив військових дій на ефективність процесу стягнення заборгованостей [9]. Згідно з моніторингом виконання органами виконавчої влади основних положень Закону України № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» [7], проведеним Департаментом інформації та взаємодії з громадськістю Секретаріату Кабінету Міністрів України, спостерігається зменшення кількості відкритих виконавчих проваджень порівняно з довоєнним періодом.

Інформація, отримана органами виконавчої влади України про періоди 2018–2021 та 2022–2023 рр., демонструє значні зміни в динаміці громадської активності та ефективності їх роботи. У 2018–2021 рр. загальна кіль-

кість запитів на інформацію зросла з 105,816 у 2018 р. до 133,644 запитів у 2021 р. [9]. Це свідчить про те, що громадяни стали активніше звертатися за інформацією, а також про те, що суспільство більше стурбовано прозорістю та відповідністю органів влади. Центральні органи виконавчої влади отримували більшість запитів щороку, частка яких залишалася стабільною, коливалася від 57 до 60 %. Водночас кількість запитів до міністерств змінювалася. Вона зросла з 23,2 % у 2018 р. до 30,1 % у 2020 р., а потім знизилася до 28,8 % у 2021 р. Зі спадом від 16,2 % у 2018 р. до 12 % у 2020 р. запити до місцевих органів залишалися найменшою категорією. Однак у 2021 р. вони знову зросли до 14,5 %.

Ситуація значно змінилася від 2022 р. Кількість запитів різко зменшилася до 78,092 [9]. Це, ймовірно, пов'язано з воєнними діями та обмеженнями доступу до інформації. Проте кількість запитів на інформацію знову значно зросла у 2023 р., досягнувши 170,245, що майже вдвічі перевищує значення 2022 р. У цей період також відбулася помітна зміна в розподілі запитів. У 2023 р. частка запитів до центральних органів значно зросла до 73,2 %, тоді як частка запитів до міністерств і місцевих органів знизилася до 19,3 %, відповідно. Ця зміна структури, ймовірно, свідчить про те, що громадяни переорієнтували свої запити на центральні органи виконавчої влади, оскільки загальнонаціональні проблеми в контексті воєнного стану стали важливішими. У 2018–2021 рр. кількість запитів на інформацію стабільно зростала, рівномірно розподіляючись між міністерствами, центральними та місцевими органами. У 2022–2023 рр. кількість запитів спочатку знизилася, а потім різко зросла з акцентом на центральні органи влади, що відображає зміну пріоритетів громадян щодо доступу до інформації в умовах воєнного стану.

На підставі аналізу показників роботи Державної виконавчої служби України за періоди 2018–2021 та 2022–2023 рр. було виявлено значні зміни, які демонструють вплив воєнного стану на виконавче провадження [13]. У 2018–2021 рр. фактична кількість державних виконавців зменшилася на 9,9 % – з 4,589 до 4,134. Це може означати зменшення фінансування або структурні зміни в системі. Запит на виконання також зріс на 79,7 % – з 1,155 до 2,075 тис. Крім того, кількість примусових проваджень зросла на 58,7 % – з 3,409 тис. до 5,413 тис., що вказує на зростання потреби в примусовому виконанні рішень суду. У цей період виконавча служба покращила свою роботу, збільшивши кількість завершених проваджень з 2,247 до 3,217 тис. Зростання кількості фактично виконаних проваджень з 907 тис. до 1,493 тис. свідчить про ефективність виконання судових рішень. Загальна сума стягнень також зросла на 24,5 % з 15,400 млн грн до 19,175 млн грн.

З 2022 по 2023 р. ситуація змінилася. У 2022 р. реальна кількість виконавців зменшилася на 6,5 % – до 3,798, а в 2023 р. – до 3,552 [9]. Це свідчить про продовження скорочення персоналу. Попри це, запит на виконання продовжував зростати, і в 2023 р. кількість проваджень, що підлягали примусовому виконанню, зросла до 4,889 тис., повернувшись до довоєнних рівнів. У 2023 р. кількість завершених проваджень зросла з 1,972 тис. до 2,814 тис., що свідчить про відновлення ефективності роботи. Фактично виконані провадження зросли на 70,8 % – з 1,059 тис. у 2022 р. до 1,811 тис. у 2023 р. Загальна сума стягнень значно зросла на 164,5 % – з 7,122 млн грн у 2022 р. до 18,867 млн грн у 2023 р. У 2018–2021 рр. значне зростання діяльності державної виконавчої служби підтверджує активізацію громадської діяльності та інтерес до питань виконання судових рішень. Попри військові дії, період 2022–2023 рр. свідчить про поступове відновлення роботи виконавчої влади. Значне зростання фактично виконаних проваджень і загальної суми стягнень вказує на відновлення ефективності виконавчої служби. Коли кількість працівників зменшилася протягом обох періодів, це може бути ознакою структурних змін або процесу оптимізації кадрових ресурсів. З іншого боку, зростання кількості прийнятих рішень і активізації роботи вказує на належне реагування органів на потреби суспільства під час воєнного стану. Тож, наведені показники свідчать про те, що система адаптувалася до викликів, а також про позитивні зміни, які вказують на можливість відновлення стабільності під час кризи.

Зниження кількості державних виконавців з 2018 по 2023 р. демонструє поступове скорочення кадрових ресурсів [9]. Це може бути результатом бюджетних обмежень, структурних реформ або інших зовнішніх факторів. З іншого боку, кількість завершених і фактично виконаних проваджень зростає усупереч скороченню персоналу у 2023 р. Це свідчить про адаптацію системи до нових умов воєнного стану та підвищення ефективності роботи виконавчої служби, ймовірно, завдяки змінам у законодавстві та вдосконаленню процедур. Зростання кількості запитів на примусове виконання, особливо в 2023 р. вказує на збільшення потреби у виконанні судових рішень, що може бути пов'язано з економічними труднощами під час воєнного часу. Унаслідок війни зросла кількість проблемних боргів і стягнення заборгованостей, водночас це створило перешкоди для процесу ідентифікації майна та обмежило доступ до реєстрів. Це підвищує значення наявності ефективних механізмів для захисту прав кредиторів навіть у кризових ситуаціях.

Зміни в структурі запитів свідчать про те, що пріоритети та увага громадськості змінилися щодо діяльності центральних органів виконавчої влади. Це підкреслює значущість загальнонаціональних питань і роль державних

органів у забезпеченні доступу до правосуддя під час війни. Зміни в законодавстві, спрямовані на захист соціально вразливих груп, водночас можуть ускладнювати виконання судових рішень. Попри значні виклики, виконавча служба змогла адаптуватися до нових умов, частково відновивши свою ефективність у виконанні рішень, що свідчить про стійкість системи та потребу в подальшому вдосконаленні механізмів примусового виконання.

Правовий аналіз примусового виконання рішень у США та Німеччині з урахуванням впливу воєнних конфліктів

У Сполучених Штатах Америки виконання судових рішень здійснюється на рівні кожного окремого штату. Для того, щоб рішення суду, ухвалене в одному штаті, набрало сили в іншому, воно повинно пройти процедуру легалізації. У різних штатах цей процес може відбуватися через подання позову на рішення або шляхом реєстраційної процедури [16].

У США функціонує кілька органів, відповідальних за примусове виконання судових рішень, зокрема:

1. Служба федеральних маршалів, що є підрозділом Міністерства юстиції США і найстарішим федеральним правоохоронним агентством. Вона складається з дев'яносто чотирьох маршалів (по одному для кожного федерального судового округу), понад двохсот підрозділів, трьох міжнародних представництв та понад п'ять тисяч помічників маршалів. Основна функція цієї служби – виконання наказів і розпоряджень федеральних судів. До її обов'язків належать: забезпечення безпеки федеральних судових органів, затримання втікачів, переміщення ув'язнених, організація програми захисту свідків та повернення фінансових ресурсів, одержаних незаконним шляхом [17].
2. Служба шерифів, відповідальна за виконання рішень судів штатів. Шерифи є державними службовцями і виконують переважно правоохоронні функції.
3. Служба судових виконавців окружної судової влади, яка займається виконанням рішень певних категорій, наприклад щодо недопущення дискримінації за ознакою статі, тощо [18].
4. Приватні колекторські агентства, що здійснюють стягнення боргів як до судового, так і після судового розгляду. Роботу таких компаній регулюють федеральні та державні закони, такі як Закон про справедливу практику стягнення боргів, Закон про захист приватного життя та Стандарт стягнення боргів через позови на основі федерального права. Послугами колекторських агентств користуються як приватні особи та їх адвокати, так і державні органи. Деякі колекторські компанії мають власних слідчих-адвокатів, які можуть впливати на кредитний рейтинг [19].

Значна частина рішень федеральних судів щодо стягнення боргів виконується за рахунок коштів страхових компаній. Витрати, пов'язані з діяльністю виконавців, належать до судових витрат і компенсуються за рахунок фінансів боржника [20].

Було детальніше розглянуто досвід США у сфері виконавчого провадження в умовах воєнного стану [21]. У Сполучених Штатах Америки захист прав військовослужбовців та їхніх сімей під час воєнних конфліктів або надзвичайних ситуацій забезпечується насамперед Законом про цивільну допомогу військовослужбовцям [11]. Цей Закон надає військовослужбовцям певні пільги та гарантії, включаючи обмеження щодо стягнення заборгованостей, аби дати їм змогу зосередитися на виконанні своїх військових обов'язків, не відволікаючись на цивільні справи. Закон про цивільну допомогу військовослужбовцям передбачає можливість встановлення мораторію на стягнення з військовослужбовців та їхніх сімей, якщо їх фінансове становище суттєво погіршилося внаслідок військової служби. Це може включати відстрочку сплати боргів, зниження процентних ставок, а також захист від виселення та втрати майна. Крім того, закон обмежує максимальну процентну ставку за кредитами та іншими борговими зобов'язаннями військовослужбовців до 6 % річних під час їх активної служби. Для цього військовослужбовець повинен повідомити кредитора про свою військову службу та надати відповідні документи. Крім того, закон дозволяє військовослужбовцям призупиняти судові провадження, якщо їх військова служба перешкоджає їх участі у процесі. Також Закон про цивільну допомогу військовослужбовцям дозволяє зупиняти або скасовувати виконання судових рішень, арешт або стягнення майна військовослужбовця, якщо на їх здатність виконувати ці рішення суттєво впливає військова служба. У разі необхідності для забезпечення національної безпеки, уряд США може обмежувати доступ до інформації та майна боржників, включаючи військовослужбовців. Однак, такі обмеження мають бути обґрунтованими та пропорційними меті, яку вони переслідують.

Хоча основна увага Закону про цивільну допомогу військовослужбовцям [11] приділяється захисту військових, Закон також містить положення, що впливають на виконавче провадження щодо цивільних осіб в умовах воєнного стану. Закон про цивільну допомогу військовослужбовцям дає судам право поширювати деякі захисні положення на осіб, які є співборжниками або поручителями військовослужбовців. Це означає, що суд може відстрочити виконання рішення або зменшити розмір платежів для цивільних осіб, якщо їх фінансове становище суттєво погіршилося через військову службу їхнього співборжника або поручителя. У період дії воєнного стану або у разі надзвичайної ситуації уряд США може обмежувати стягнення з підпри-

ємств, які виконують державні замовлення у сфері оборони. Це спрямовано на забезпечення безперебійної роботи цих підприємств та виконання ними важливих завдань для національної безпеки. У деяких випадках суд може зупинити або обмежити виконавче провадження щодо цивільних осіб, якщо воєнний стан або надзвичайна ситуація суттєво вплинули на їх здатність виконувати свої зобов'язання. Крім зазначених вище положень, Закон про цивільну допомогу військовослужбовцям також містить інші норми, які можуть впливати на виконавче провадження щодо цивільних осіб в умовах воєнного стану.

Положення Закону про цивільну допомогу військовослужбовцям [11] спрямовані на забезпечення справедливості та врахування особливих обставин, пов'язаних із війною або надзвичайною ситуацією. Досвід США у сфері виконавчого провадження в умовах воєнного стану демонструє важливість комплексного підходу до захисту прав військовослужбовців та їхніх сімей. Запровадження мораторію на стягнення, обмеження процентних ставок, захист від виселення та можливість призупинення судових проваджень є ефективними інструментами забезпечення фінансової стабільності та соціального захисту цієї категорії громадян.

Як іншу європейську країну розглянемо Німеччину, проаналізуємо її досвід в адміністративно-правовому регулюванні виконання судових рішень та рішень інших органів. Механізм примусового виконання рішень у Німеччині визначається цивільно-процесуальним законодавством, зокрема книгою 8 «Виконавче провадження» Німецького цивільного уложення, прийнятого 1 липня 1896 р. [22].

У Німеччині судові виконавці, державні службовці, виконують примусове виконання судових рішень та інших рішень. Реєстратори цього суду, які мають право виконувати рішення суду на підставі спеціального сертифікату, безпосередньо здійснюють виконавче провадження [23]. Голова вищого регіонального суду та керівник окружного суду призначають судових виконавців. Німецькі судові виконавці мають державні повноваження та відповідний адміністративно-правовий статус [24]. У Німеччині система примусового виконання складається з судів, судових виконавців і служби земельного кадастру. Кожен із цих органів має повноваження примусового виконання рішень. Стягувач має право звернутися до будь-якого державного органу в зручний для нього час і вирішити, як виконувати рішення [25].

У Німеччині судовий виконавчий орган повинен підтримувати добровільне та швидке виконання. Якщо виконавець не може знайти майна, належного боржнику, на яке може бути звернене стягнення, а боржник доведе, що він

може оплатити борг у найкоротший строк, тобто протягом шести місяців, по частинах, то виконавець проводить стягнення частинами, якщо проти цього не заперечує кредитор. Крім того, якщо боржник зобов'язується виплатити борг протягом одного року, судовий виконавець має право відкласти реалізацію арештованого майна. У випадку, якщо очікувана сума від реалізації предметів, звернених до стягнення, перевищить витрати примусового виконання, звернення стягнення на майно боржника взагалі не проводиться [26].

Із наведеного вбачається, що законодавство Федеративної Республіки Німеччина щодо примусового виконання до боржників дуже лояльне. Однак варто зазначити, що адміністративний примус все ж існує в адміністративно-правовому регулюванні досліджуваної сфери. Тому, якщо судовий виконавець хоче дізнатися про матеріальне становище боржника, боржник зобов'язаний надати йому всю інформацію про все, що у нього є, включно з майном. Коли боржник надає неправдиву інформацію, судовий виконавець повинен попередити його про кримінальну відповідальність [27].

У Німеччині судові рішення, які підлягають примусовому виконанню, можуть бути оскаржені протягом 30 років. Якщо боржник є неплатоспроможним на момент винесення рішення суду, його матеріальне становище може покращитися пізніше і після цього судового рішення може бути реалізоване. Таким чином, німецьке законодавство про виконання судових рішень і рішень інших органів дуже довіряє боржникам. На нашу думку, впровадження адміністративно-правового регулювання у сфері виконання рішень Німеччини в Україні буде неефективним, оскільки прихильність до примусового виконання може призвести до корупційних зловживань, а враховуючи ментальність українців, можна припустити, що система примусового виконання може бути неефективною [28].

Німецька правова система, хоча й не зазнала безпосереднього впливу воєнних дій у новітній історії, має механізми адаптації до надзвичайних ситуацій, включаючи ті, що можуть виникнути під час воєнного стану. Ці механізми передбачають можливість обмеження або призупинення виконавчого провадження для забезпечення громадського порядку та безпеки, а також захисту прав громадян у складних умовах. Вони передбачені, зокрема, в Акті про примусовий аукціон та виконавче провадження [12], який дозволяє обмежувати або призупиняти виконавче провадження для забезпечення громадського порядку та безпеки, а також захисту прав громадян у складних умовах. Акт про примусовий аукціон та виконавче провадження надає уряду можливість встановлювати обмеження щодо стягнення з певних категорій боржників та видів доходів та майна під час надзвичайних ситу-

ацій. Це може включати: мораторій на стягнення, обмеження стягнення з певних видів доходів, обмеження стягнення з певних видів майна. Уряд може запровадити тимчасовий мораторій на стягнення з певних категорій боржників, наприклад, тих, хто постраждав від надзвичайної ситуації або чие фінансове становище суттєво погіршилося. Можуть бути встановлені обмеження щодо стягнення з соціальних виплат, пенсій, допомоги по безробіттю тощо, з метою забезпечення мінімального рівня життя громадян у складних умовах. Уряд також може обмежити стягнення з майна, необхідного для забезпечення життєдіяльності боржника або його сім'ї, наприклад, житла, предметів домашнього вжитку, транспортних засобів тощо. У разі необхідності для забезпечення громадського порядку та безпеки, Акт про примусовий аукціон та виконавче провадження дозволяє також зупинити або обмежити виконавче провадження щодо певних категорій справ або боржників. Це може бути застосовано, наприклад, у випадках, коли виконання рішення може призвести до соціальних заворушень або загрожує життю та здоров'ю громадян. У надзвичайних ситуаціях уряд може обмежувати доступ до інформації та майна боржників, якщо це необхідно для забезпечення громадського порядку та безпеки, але такі обмеження мають бути обґрунтованими, пропорційними та не порушувати основоположні права людини [8].

Німецький досвід, втілений в Акті про примусовий аукціон та виконавче провадження [12], демонструє гнучкий підхід до регулювання виконавчого провадження в умовах надзвичайних ситуацій, включаючи воєнний стан. Законодавство дозволяє уряду оперативно реагувати на зміни обставин та запроваджувати необхідні обмеження для забезпечення громадського порядку та безпеки, а також захисту прав громадян. Однак важливо зазначити, що будь-які обмеження прав громадян, включаючи обмеження у сфері виконавчого провадження, мають бути обґрунтованими, пропорційними та тимчасовими. Німеччина, як член Європейського Союзу, дотримується міжнародних стандартів у сфері захисту прав людини та виконання судових рішень навіть у кризових умовах. Це стосується як принципу верховенства права, так і забезпечення належного виконання судових рішень у надзвичайних ситуаціях. Наприклад, застосування норм Європейської конвенції з прав людини та протоколів до неї [10], рішень Європейського суду з прав людини впливає на адаптацію національних правових норм у відповідь на воєнні або надзвичайні обставини. Це означає, що навіть під час воєнного стану Німеччина зобов'язана дотримуватись міжнародних стандартів захисту прав боржників.

Для подолання наведених вище проблем та підвищення ефективності виконавчого провадження в умовах воєнного стану були запропоновані

наступні рекомендації. Зокрема, удосконалення законодавства, цифровізація, посилення контролю та підвищення кваліфікації виконавців, міжнародна співпраця, інформаційна підтримка та комунікація. Постійний моніторинг та аналіз практики застосування законодавства дасть змогу виявляти недоліки та вносити необхідні зміни для забезпечення балансу між захистом прав боржників та інтересами стягувачів. Серед запропонованих заходів можна виокремити чітке визначення категорій боржників, які підпадають під дію мораторію на стягнення, та критеріїв для його застосування, встановлення чітких строків дії мораторію та процедури його продовження або скасування, передбачення механізмів компенсації стягувачам за затримку виконання судових рішень, а також створення спеціальних підрозділів або процедур для розгляду справ, пов'язаних із виконавчим провадженням в умовах воєнного стану.

Подальший розвиток електронних сервісів та онлайн-інструментів, таких як електронний обмін документами, онлайн-аукціони та доступ до державних реєстрів, сприятиме підвищенню ефективності та прозорості виконавчого провадження, навіть в умовах обмеженого доступу до фізичних ресурсів та установ. Це може включати створення єдиної електронної системи виконавчого провадження, яка забезпечить швидкий та зручний доступ до інформації про виконавчі провадження для всіх учасників процесу, впровадження електронних торгів для реалізації майна боржників, що підвищить прозорість та ефективність цього процесу, а також використання технологій штучного інтелекту й машинного навчання для аналізу великих обсягів даних та виявлення прихованого майна боржників. Потрібно посилити контроль за діяльністю державних та приватних виконавців, забезпечити ефективні механізми розгляду скарг на їх дії, а також проводити регулярне навчання та підвищення кваліфікації виконавців з урахуванням особливостей воєнного стану. До переліку рекомендацій входять впровадження системи оцінювання діяльності виконавців на основі кількісних та якісних показників, створення незалежного органу для розгляду скарг на дії виконавців, а також проведення регулярних тренінгів та семінарів для виконавців із питань правового регулювання виконавчого провадження в умовах воєнного стану.

Розвиток міжнародної співпраці у сфері виконавчого провадження є важливим кроком для забезпечення виконання судових рішень, винесених в одній країні, на території інших держав, а також сприятиме обміну досвідом та найкращими практиками, включаючи участь у міжнародних організаціях та форумах, присвячених питанням виконавчого провадження, організацію спільних навчальних програм та обміну досвідом з іноземними колегами, а також розробку механізмів взаємного визнання та виконання судових

рішень. Забезпечення ефективної комунікації між усіма учасниками виконавчого провадження, а також надання громадянам доступної та зрозумілої інформації про особливості виконавчого провадження в умовах воєнного стану сприятиме зменшенню напруженості та підвищенню довіри до системи. Це може передбачати створення спеціальних інформаційних ресурсів та гарячих ліній для надання консультацій громадянам із питань виконавчого провадження, проведення інформаційних кампаній для підвищення правової обізнаності громадян, а також залучення громадськості до обговорення й розроблення законодавчих змін у сфері виконавчого провадження. Реалізація цих заходів дасть змогу підвищити ефективність виконавчого провадження в будь-якій країні, що перебуває в умовах воєнного стану, забезпечити захист прав усіх учасників процесу та сприятиме відновленню економічної стабільності.

Висновки

Результати дослідження свідчать про те, що ефективність виконавчого провадження в Україні, Німеччині та США в умовах воєнного стану є надзвичайно складною та багатогранною проблемою, яка потребує не лише правильного, а й гнучкого підходу, здатного адаптуватися до швидкоплинних змін, та ретельного врахування широкого спектру факторів. Війна, як надзвичайна ситуація, неминуче призводить до певних обмежень прав і свобод громадян, і сфера виконавчого провадження не є винятком. З одного боку, держава має забезпечити функціонування механізмів захисту прав кредиторів та виконання судових рішень, з іншого – врахувати потреби та обмеження, що виникають в умовах воєнного стану, особливо для вразливих верств населення.

Аналіз законодавчих змін, внесених у зв'язку з воєнним станом, показав, що вони спрямовані насамперед на захист прав соціально вразливих верств населення, таких як військовослужбовці та мешканці окупованих територій [6]. Такі заходи є необхідними для збереження соціальної стабільності та запобігання поглибленню гуманітарної кризи, спричиненої війною. Важливо зазначити, що подібні заходи захисту прав окремих категорій громадян в умовах воєнного стану не є унікальними для України. Як підтвердило дослідження Ф.Л. Борх III [29], у США також існує розгалужена система військового правосуддя, яка враховує специфіку служби військовослужбовців та передбачає певні обмеження щодо стягнення заборгованостей із них під час виконання ними службових обов'язків.

Дослідження показало, що хоча законодавчі зміни мають позитивний соціальний ефект, захищаючи вразливі групи під час війни, вони створюють

труднощі для стягувачів. Мораторій на стягнення з таких категорій, вразливих верств населення, і обмеження щодо доходів, зокрема соціальних виплат, можуть спричиняти значні затримки або неможливість виконання судових рішень, що негативно впливає на права стягувачів.

Дослідження також показало, що впровадження електронного обміну документами та онлайн-аукціонів із продажу майна боржників є надзвичайно важливим кроком, який позитивно вплинув на ефективність виконавчого провадження, спростивши та значно пришвидшивши процедуру стягнення. Цифровізація виконавчого провадження дозволяє мінімізувати бюрократичні процедури, зменшити вплив людського фактору та корупційні ризики, а також забезпечити більшу прозорість та доступність інформації для всіх учасників процесу. Дослідження М. Чемін [30] також демонстрували, що впровадження інформаційних технологій у судовій системі може суттєво підвищити ефективність судового розгляду та виконання судових рішень, а також зменшити рівень корупції.

Дослідження підкреслило важливість міжнародного співробітництва та обміну досвідом у сфері виконавчого провадження в умовах воєнного стану. Війна в Україні має глобальні наслідки і ставить перед міжнародною спільнотою низку нових викликів, включаючи питання виконання судових рішень за участю осіб, які перебувають на території країн, що воюють, або на окупованих територіях. Обмін досвідом та найкращими практиками між країнами дозволить розробити ефективні механізми виконання судових рішень в умовах воєнного стану та забезпечити захист прав усіх учасників процесу. Цей висновок підтверджується дослідженням Г. Ланза [31] щодо забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану, де автор вказував на необхідність співпраці з міжнародними партнерами для покращення правового регулювання та обміну передовим досвідом. Зокрема, Г. Ланза наголошує на важливості участі України в міжнародних організаціях та ініціативах, спрямованих на зміцнення верховенства права та захист прав людини в умовах збройних конфліктів.

Дослідження виконавчого провадження в умовах воєнного стану є важливим для розуміння правових механізмів, які забезпечують баланс між захистом прав боржників і стягувачів у кризових умовах. Зокрема, М. Бердар [3] акцентує увагу на викликах, з якими стикається система виконавчого провадження в Україні під час воєнного стану. Автор підкреслює необхідність цифровізації процесів через впровадження електронних реєстрів та автоматизованих систем для підвищення ефективності виконання судових рішень. Важливим висновком роботи є порівняння українського законодавства із законодавчими підходами Німеччини та США, які демонструють

різний баланс між захистом прав боржників і підтримкою ефективності системи стягнення. Дослідження Я. Холодник та ін. [4] акцентує увагу на адміністративно-правових аспектах діяльності виконавчих органів під час воєнного стану. Автори підкреслюють важливість створення адаптивного правового механізму, який враховує обмежений доступ до територій, труднощі з ідентифікацією майна боржників і необхідність оперативної адаптації законодавства до нових умов. Ці аспекти є особливо важливими для забезпечення ефективності виконавчого провадження в Україні, де воєнні дії значно обмежують можливості доступу до певних ресурсів.

Н.В. Шелевер та ін. [32] розглядають проблемні аспекти виконавчого провадження в Україні на тлі введення воєнного стану. Автори зазначають, що війна призвела до змін у законодавстві, що регулює виконавче провадження, які, хоча й мають тимчасовий характер, спричинили зниження ефективності виконання судових рішень у країні. Зокрема, боржники отримали певні тимчасові «пільги», що створило для них сприятливіші умови щодо погашення боргів. Автори пропонують внесення змін до чинного законодавства, серед яких – введення повноцінної системи арешту коштів боржників та цифровізація виконавчого провадження, що передбачає автоматизований арешт коштів на депозитних рахунках боржників. Я.І. Покорська та Н.А. Лугіна [33] аналізують наслідки введення воєнного стану в Україні для системи примусового виконання судових рішень. Автори відзначають, що примусове виконання виконавчих листів, наказів, судових рішень та постанов здійснюється як органами Державної виконавчої служби України, так і приватними виконавцями. Вони звертають увагу на те, що під час воєнного стану було прийнято два основні законодавчі акти, які змінили процедуру виконавчого провадження. Автори також виділяють проблемні питання, які потребують вирішення, зокрема технічні проблеми та недоліки в системах і реєстрах, більш вигідне становище боржників порівняно зі стягувачами, а також обмеження функцій державних і приватних виконавців та їх винагороди.

Отже, результати цього дослідження узгоджуються із сучасними науковими підходами до аналізу виконавчого провадження в умовах воєнного стану. Пропозиції щодо цифровізації процесів, удосконалення законодавства та підвищення кваліфікації виконавців можуть слугувати основою для розроблення практичних рекомендацій, які забезпечать ефективне функціонування системи виконання судових рішень навіть у кризових умовах.

Дослідження виконавчого провадження в умовах воєнного стану в Україні, США та Німеччині дало змогу встановити, що війна суттєво впливає на ефективність стягнення заборгованостей та потребує адаптації законодавства для забезпечення балансу між захистом прав боржників та інтересами стягу-

вачів. В Україні введення воєнного стану призвело до зменшення кількості відкритих виконавчих проваджень та зниження ефективності стягнення. Встановлено, що кількість запитів на доступ до публічної інформації до органів виконавчої влади загалом зросла, але при цьому кількість запитів до міністерств та місцевих органів влади зменшилася. Це свідчить про те, що війна ускладнює доступ до інформації та комунікацію з органами влади, що, у свою чергу, негативно впливає на ефективність виконавчого провадження. Законодавчі зміни, внесені в Україні у зв'язку з воєнним станом, спрямовані насамперед на захист прав соціально вразливих верств населення. Однак ці зміни створюють певні труднощі для стягувачів, оскільки мораторій на стягнення з певних категорій боржників та обмеження щодо стягнення з деяких видів доходів можуть призводити до значної затримки виконання судових рішень. Порівняльний аналіз виконавчого провадження в Україні, США та Німеччині показав, що всі три країни визнають необхідність захисту прав боржників в умовах воєнного стану, але застосовують різні механізми для досягнення цієї мети. Україна запровадила ширший перелік категорій боржників, щодо яких діє мораторій на стягнення, ніж США та Німеччина. Цифровізація виконавчого провадження, зокрема впровадження електронного обміну документами та онлайн-аукціонів, визначено як важливий фактор підвищення ефективності стягнення заборгованостей.

Основними проблемами виконавчого провадження в умовах воєнного стану визначено затримку виконання судових рішень, труднощі з ідентифікацією та оцінкою майна боржників, збільшення кількості скарг на дії виконавців, кадровий дефіцит та організаційні проблеми в роботі виконавчої служби, ускладнення міжнародної співпраці. Шляхами вирішення цих проблем є удосконалення законодавства, цифровізація, посилення контролю за діяльністю виконавців, підвищення їх кваліфікації, розвиток міжнародної співпраці, інформаційна підтримка та комунікація. Обмеженням дослідження була доступність емпіричних даних щодо ефективності виконавчого провадження в умовах воєнного стану, особливо в США та Німеччині. Хоча дослідження спиралося на статистичні дані Міністерства юстиції України, аналогічна інформація щодо США та Німеччини була менш доступною, що ускладнило проведення повноцінного порівняльного аналізу. Це обмеження пов'язане з тим, що статистичний облік виконавчих проваджень може бути ускладнений через обмеження доступу до інформації, зміну пріоритетів у роботі державних органів. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на вивченні впливу воєнного стану на окремі категорії виконавчих проваджень, аналізі ефективності запроваджених законодавчих змін, розробленні рекомендацій щодо вдосконалення міжнародної співпраці у сфері виконавчого провадження.

Список використаних джерел

- [1] Одинокова О., Величко М., Батраченко Т., Буканов Г., Соха С. Вплив воєнного стану на правоохоронну діяльність та органи правопорядку: Дослідження національного та міжнародного досвіду. *Економічні питання*. 2024. Т. 69, № 1. С. 743–750. <https://doi.org/10.46852/0424-2513.2.2024.34>.
- [2] Питуляк В., Гофман О., Верба О., Щербак С., Лещенко О. Захист прав особи у виконавчому провадженні в умовах воєнного стану. *Дослідження Амазонії*. 2022. Т. 11, № 54. С. 50–56. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.54.06.5>.
- [3] Бердар М. Правові виклики та інновації у виконавчому провадженні в Україні та світі: порівняльний аспект. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2023. Т. 28, № 4. С. 47–57. <https://doi.org/10.56215/naia-herald/4.2023.47>.
- [4] Холодник Я., Савранчук Л., Возник М., Горбач-Кудря І., Кузик В. Адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану. *Права людини. Юридичний журнал*. 2024. Т. 13, № 1. С. 50–67. <https://doi.org/10.31207/ih.v13i1.344>.
- [5] Романова А. Правоохоронна діяльність і воєнний стан: морально-правові особливості. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2022. Т. 9. С. 89–94. <https://doi.org/10.23939/law2022.35.089>.
- [6] Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану : Закон України від 11.04.2023 р. № 3048-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3048-20#Text/> (дата звернення: 26.01.2025).
- [7] Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 24.01.2025).
- [8] Загальна декларація прав людини (стислий виклад). 1999. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights> (дата звернення: 25.01.2025).
- [9] Анкетування органів виконавчої влади та моніторинг офіційних веб-сайтів. 2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/dostup-do-publichnoyi-informaciyi/rezultati-anketuvannya-organiv-vikonavchoyi-vladi-ta-monitoringu-oficijnih-veb-sajtiv> (дата звернення: 24.01.2025).
- [10] Європейська конвенція з прав людини та протоколи до неї. 2025. URL: <https://www.coe.int/en/web/compass/the-european-convention-on-human-rights-and-its-protocols> (дата звернення: 24.01.2025).
- [11] Закон про цивільну допомогу військовослужбовцям. 2025. URL: <https://www.uscourts.gov/services-forms/bankruptcy/bankruptcy-basics/servicemembers-civil-relief-act-scra> (дата звернення: 25.01.2025).
- [12] Про примусовий аукціон та виконавче провадження : Акт від 19.12.2022 р. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zvg/englisch_zvg.html (дата звернення: 25.01.2025).
- [13] Агенція з питань виконання рішень. Статистика 2023. 2025. URL: <https://www.ae.org.ua/stat2023/> (дата звернення: 25.01.2025).
- [14] Бабіков О., Божик В., Бугера О. І., Киренко С.Г., В'юник М. Балансування інтересів: кримінальне провадження та втручання у приватне життя в умовах воєнного стану в Україні. *Німецький юридичний журнал*. 2024. Т. 25, № 4. С. 553–577. <https://doi.org/10.1017/glj.2024.12>.

- [15] Йосад А., Лардж О. Стан стійкості: Як цифровий уряд України підтримує своїх громадян під час війни. URL: <https://institute.global/insights/tech-and-digitalisation/state-resilience-how-ukraines-digital-government-supporting-its-citizens-during-war> (дата звернення: 25.01.2025).
- [16] Макушев П. В. Міжнародний досвід правового регулювання діяльності представників державних органів у виконавчому провадженні. *Альманах міжнародного права*. 2014. № 6. С. 33–40. URL: <http://inlawalmanac.mgu.od.ua/v6/7.pdf> (дата звернення: 24.01.2025).
- [17] Служба маршалів США. Інформаційний бюлетень. Судова охорона. 2020. URL: <https://www.usmarshals.gov/sites/default/files/media/document/2020-Judicial-Security.pdf> (дата звернення: 26.01.2025).
- [18] Шандрук С. Системи примусового виконання рішень суду, світовий огляд. *Науковий вісник «Демократичне врядування»*. 2010. № 5. С. 1–10. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26612/shandruk.pdf> (дата звернення: 24.01.2025).
- [19] Бюро фіскальної служби. Перехресне обслуговування. 2025. URL: <https://fiscal.treasury.gov/cross-servicing/> (дата звернення: 24.01.2025).
- [20] Крупнова Л. В. Примусове виконання судових рішень: зарубіжний досвід. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2020. Т. 2, № 4. С. 148–153. <https://doi.org/10.26661/2616-9444-2020-4.2-21>.
- [21] Канестріні Ф. Економічні санкції та нові стратегії в економічних відносинах між Сходом і Заходом у 1981-1982 роках. *Міжнародний історичний журнал*. 2022. Т. 44, № 3. С. 675–693. <https://doi.org/10.1080/07075332.2021.1956992>.
- [22] Алімов К. О. Зарубіжний досвід цивільного процесу Німеччини та Франції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 66–68. URL: http://lsej.org.ua/6_2017/17.pdf (дата звернення: 26.01.2025).
- [23] Сіверін Д. В. Зарубіжний досвід діяльності органів, що здійснюють повноваження, пов'язані із виконанням судових рішень, та його адаптація до вітчизняної правової системи. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 81–87. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4d0478ce-e1ac-448b-9e01-558c2a16563b/content> (дата звернення: 26.01.2025).
- [24] Мальцева Є. В. Порівняльний аналіз систем виконавчого провадження в Україні та зарубіжних державах. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2013. Т. 26(65), № 1. С. 44–48. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2013/1_2013/9.pdf (дата звернення: 25.01.2025).
- [25] Верба О. Повноваження суду та інших органів на стадії примусового виконання рішень за законодавством Німеччини. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2008. № 46. С. 103–111. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2013/10/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA-46.pdf> (дата звернення: 25.01.2025).
- [26] Шелевер Н. В. Особливості виконавчого провадження в країнах Європейського Союзу. *Форум права*. 2016. № 1. С. 262–266. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9738/1/FP_index.htm_2016_1_42%20%281%29.pdf (дата звернення: 24.01.2025).
- [27] Німецький цивільний кодекс від 02.01.2002. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html (дата звернення: 25.01.2025).

- [28] Плохута Є. П. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання у сфері виконання судових рішень і рішень інших органів і можливості його використання в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 462–466. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/114>.
- [29] Борх III Ф. Л. Військова юстиція в армії: Еволюція військових судів від епохи революційних воєн до XXI століття. *Військовий юрист*. 2023. № 2. URL: <https://tjagls.army.mil/Periodicals/The-Army-Lawyer/tal-2023-issue-2/Post/3231/Military-Justice-in-the-Army-The-Evolution-of-Courts-Martial-from-the-Revolutionary-War-Era-to-the-Twenty-First-Century> (дата звернення: 25.01.2025).
- [30] Чемін М. Чи можуть суди обмежувати виконавчу владу? Докази судових реформ. *Журнал суспільної економіки*. 2021. Т. 199. С. 104428. <https://doi.org/10.1016/j.jrubeso.2021.104428>.
- [31] Ланза Г. Фундаментальна роль міжнародного (кримінального) права у війні в Україні. *Орбіс*. 2022. Т. 66, № 3. С. 424–435. <https://doi.org/10.1016/j.orbis.2022.05.010>.
- [32] Шелевер Н. В., Лазур Я. В., Гербут В. С. Проблемні питання виконавчого провадження під час дії воєнного стану в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 652–655. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/156>.
- [33] Покорська Я. І., Лугіна Н. А. Проблеми примусового виконання судових рішень під час дії воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Т. 2, № 85. С. 396–401. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.58>.

References

- [1] Odynokova, O., Velychko, M., Batrachenko, T., Bukanov, H., & Sokha, S. (2024). The Impact of Martial Law on Law Enforcement and Law Enforcement Authorities: The Study of National and International Experience. *Economic Affairs*, 69(1), 743-750. <https://doi.org/10.46852/0424-2513.2.2024.34>.
- [2] Prytuliak, V., Hofman, O., Verba, O., Shcherbak, S., & Leshchenko, O. (2022). Protection of individual rights in enforcement proceedings under martial law. *Amazonia Investiga*, 11(54), 50-56. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.54.06.5>.
- [3] Berdar, M. (2023). Legal challenges and innovations in executive proceedings in Ukraine and the world: A comparative aspect. *Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 28(4), 47-57. <https://doi.org/10.56215/naia-herald/4.2023.47>.
- [4] Holodnyk, Y., Savranchuk, L., Voznyk, M., Horbach-Kudria, I., & Kuzyk, V. (2024). Administrative law governing the activities of law enforcement agencies under Martial Law. *Ius Humani. Law Journal*, 13(1), 50-67. <https://doi.org/10.31207/ih.v13i1.344>.
- [5] Romanova, A. (2022). Law enforcement activities and martial status: moral and legal features. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series: Legal Sciences*, 9, 89-94. <https://doi.org/10.23939/law2022.35.089>.
- [6] Law of Ukraine No. 3048-IX "On Amendments to Certain Laws of Ukraine Concerning Certain Peculiarities of Organization of Enforcement of Court Decisions and Decisions of Other Authorities during Martial Law". (April 11, 2023). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3048-20#Text/>.
- [7] Law of Ukraine No. 2939-VI "On Access to Public Information". (January 13, 2011). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2939-17>.
- [8] The Universal Declaration of Human Rights (Summary). (1999). Retrieved from <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights>.

- [9] Surveying executive authorities and monitoring official websites. (2025). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/dostup-do-publichnoyi-informaciyi/rezultati-anketuvannya-organiv-vikonavchoyi-vladi-ta-monitoringu-oficijnih-veb-sajtiv>.
- [10] The European Convention on Human Rights and its protocols. (2025). Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/compass/the-european-convention-on-human-rights-and-its-protocols>.
- [11] Servicemembers' Civil Relief Act (SCRA). (2025). Retrieved from <https://www.uscourts.gov/services-forms/bankruptcy/bankruptcy-basics/servicemembers-civil-relief-act-scra>.
- [12] Act on Enforced Auction and Receivership. (December 12, 2022). Retrieved from https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zvg/englisch_zvg.html.
- [13] Agency for the Enforcement of Decisions. (2025). Statistics 2023. Retrieved from <https://www.ae.org.ua/stat2023/>.
- [14] Babikov, O., Bozhyk, V., Bugera, O. I., Kyrenko, S.H., & Viunyk, M. 2024. Balancing Interests: Criminal Proceedings & Private Life Interference Under Martial Law in Ukraine. *German Law Journal*, 25(4), 553-577. <https://doi.org/10.1017/glj.2024.12>.
- [15] Iosad, A., & Large, O. (2022). State of resilience: How Ukraine's digital government is supporting its citizens during the war. Retrieved from <https://institute.global/insights/tech-and-digitalisation/state-resilience-how-ukraines-digital-government-supporting-its-citizens-during-war>.
- [16] Makushev, P.V. (2014). The legal regulation of government officials practice in the enforcement proceedings – International experience. *Almanac of International Law*, 6, 33-40. Retrieved from <http://inlawalmanac.mgu.od.ua/v6/7.pdf>.
- [17] U.S. Marshals Service. (2020). Fact Sheet. Judicial Security. Retrieved from <https://www.usmarshals.gov/sites/default/files/media/document/2020-Judicial-Security.pdf>.
- [18] Shandruk, S. (2010). Systems of compulsory execution of judgements. world experience. *Democratic Governance*, 5, 1-10. Retrieved from <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26612/shandruk.pdf>.
- [19] Bureau of the Fiscal Service. (2025). Cross-Servicing. Retrieved from <https://fiscal.treasury.gov/cross-servicing/>.
- [20] Krupnova, L.V. (2020). Court decisions enforcement: Foreign experience. *Herald of Zaporizhzhia National University. Jurisprudence*, 4(2), 148-153. <https://doi.org/10.26661/2616-9444-2020-4.2-21>.
- [21] Canestrini, F. (2022). Economic sanctions and new strategies in East-West economic relations in 1981-1982. *International History Review*, 44(3), 675-693. <https://doi.org/10.1080/07075332.2021.1956992>.
- [22] Alimov, K.O. (2017). Foreign experience of the civil process in Germany and France. *Legal Scientific Electronic Journal*, 6, 66-68. Retrieved from http://lsej.org.ua/6_2017/17.pdf.
- [23] Siverin, D.V. (2014). Foreign experience of the bodies exercising powers related to the enforcement of court decisions and its adaptation to the national legal system. *European Perspectives*, 3, 81-87. Retrieved from <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4d0478ce-e1ac-448b-9e01-558c2a16563b/content>.
- [24] Maltseva, E. (2013). Comparative analysis of enforcement proceeding in Ukraine and other countries. *Scientific Notes of Tavrida National V.I. Vernadsky University. Series: Juridical Sciences*, 26(65), 1, 44-48. Retrieved from https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2013/1_2013/9.pdf.

- [25] Verba, O. 2008 Powers of the court and other bodies at the stage of enforcement of decisions under German law. *Visnyk Lviv University. Law Series*, 46, 103-111. Retrieved from <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2013/10/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA-46.pdf>.
- [26] Shelever, N.V. 2016. Peculiarities of enforcement proceedings in the countries of the European Union. *Law Forum*, 1, 262-266. https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9738/1/FP_index.htm_2016_1_42%20%281%29.pdf.
- [27] German Civil Code. 2002. Retrieved from https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html
- [28] Plokhuta, Y. 2022. Foreign experience of administrative and legal regulation in the field of enforcement of court decisions and decisions of other bodies and the possibility of its use in Ukraine. *Juridical Scientific and Electronic Journal*, 10, 462-466. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/114>.
- [29] Borch III, F.L. 2023. Military justice in the army: The evolution of courts-martial from the revolutionary war era to the twenty-first century. *Army Lawyer*, 2. Retrieved from <https://tjaglcs.army.mil/Periodicals/The-Army-Lawyer/tal-2023-issue-2/Post/3231/Military-Justice-in-the-Army-The-Evolution-of-Courts-Martial-from-the-Revolutionary-War-Era-to-the-Twenty-First-Century>.
- [30] Chemin, M. 2021. Can judiciaries constrain executive power? Evidence from judicial reforms. *Journal of Public Economics*, 199, 104428. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2021.104428>.
- [31] Lanza, G. 2022. The fundamental role of international (criminal) law in the war in Ukraine. *Orbis*, 66(3), 424-435. <https://doi.org/10.1016/j.orbis.2022.05.010>.
- [32] Shelever, N., Lazur, Y., Gerbut, V. 2023. Problematic issues of enforcement proceedings during the state of war in Ukraine. *Legal Scientific Electronic Journal*, 2, 652-655. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/156>.
- [33] Pokorska, Y.I., & Luhina, N.A. 2024. Problems of enforcement of court decisions during martial law. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 2(85), 396-401. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.58>.

Микола Миколайович Бердар

аспірант кафедри права

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

03022, вул. Юлії Здановської, 18, Київ, Україна

e-mail: mberdarmykola@gmail.com

ORCID 0009-0001-6874-0043

Mykola M. Berdar

Postgraduate Student of the Department of Law

Kyiv Cooperative Institute of Business and Law

03022, 18, Yuliia Zdanovska Str., Kyiv, Ukraine

e-mail: mberdarmykola@gmail.com

ORCID 0009-0001-6874-0043

Рекомендоване цитування: Бердар М. М. Виконавче провадження в умовах воєнного стану: проблеми та шляхи їх вирішення. *Проблеми законності*. 2025. Вип. 168. С. 54–78. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.168.326391>.

Suggested Citation: Berdar, M.M. (2025). Enforcement Proceedings Under Martial Law: Problems and Ways to Solve Them. *Problems of Legality*, 168, 54-78. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.168.326391>.

Статтю подано / Submitted: 23.01.2025

Доопрацьовано / Revised: 18.02.2025

Схвалено до друку / Accepted: 25.03.2025

Опубліковано / Published: 31.03.2025